

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ:	RDG60M0006
ชื่อโครงการ:	โครงการพัฒนากลไกการจัดการและกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี
ชื่อนักวิจัย:	นายจินดา แซ่มประสพ และคณะ
email address:	-
ระยะเวลาโครงการ:	1 เมษายน 2560 – 31 มีนาคม 2563

โครงการพัฒนากลไกการจัดการและกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี (1 เมษายน 2560 – 31 มีนาคม 2563) เพื่อศึกษาวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ สถานการณ์ของเด็กและเยาวชน ข้อมูลปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อค้นหากลไกการจัดการและกระบวนการ การพัฒนาเด็กและเยาวชน เพื่อนำกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนในตำบลหนองขามไปสู่การปฏิบัติการ โดยมุ่งเน้นกระบวนการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เวทีชี้แจงทำความเข้าใจและประชาสัมพันธ์วัตถุประสงค์ของโครงการ การประชุมทีมวิจัย การอบรมเทคนิคการเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วม การเก็บรวบรวมข้อมูลวิถีชีวิต สภาพความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชนตำบลหนองขาม การศึกษาและเรียนรู้ประสบการณ์การพัฒนากิจกรรมด้านเด็กและเยาวชนในพื้นที่อื่น การสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อค้นหากลไกการจัดการและกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชน เพื่อนำกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนในตำบลหนองขามไปสู่การปฏิบัติการ การคืนข้อมูลสู่ชุมชนเพื่อตรวจสอบสร้างความเข้าใจและวางแนวทางกลไกการจัดการและกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างมีส่วนร่วม และสรุปบทเรียนการดำเนินงานทุกครั้ง ร่วมกับคนในชุมชนตำบลหนองขาม

ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลวิถีชีวิตของคนในตำบลหนองขาม พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงในช่วงปี 2500 จากชุมชนเกษตรเพื่อยังชีพ เป็นการทำการเกษตรเชิงพาณิชย์ในปี 2530 และในช่วงปี 2540 เริ่มมีโทรศัพท์มือถือเข้ามาในพื้นที่ ทำให้เด็กและเยาวชนสนใจเทคโนโลยีด้านนี้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดการเก็บตัวและเล่นเกม ดูสื่อทางโซเชียลมีเดีย แทนการพบปะสังสรรค์หรือทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่น เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว เด็กแว้น และการติดต่อสื่อสารอย่างรวดเร็วทำให้เกิดการตั้งครุภังค์ไม่พร้อม ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่เด็กและเยาวชนจะเรียนรู้การทำกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการลงมือทำโดยมีผู้ปกครองคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด จึงมีทักษะชีวิตผ่านประสบการณ์ตรง สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่า 1. ต้องมีการสรุปบทเรียนการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนในอดีตเพื่อนำมาออกแบบกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพโดยเน้นการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเป็นหลัก 2. การสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องในบทบาทที่เลี้ยงที่ช่วยติดตามพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง จะช่วยประเมินผลการออกแบบการสร้างการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับเด็กและเยาวชนในแต่ละช่วงวัยได้เป็นอย่างดี สำหรับเงื่อนไขสำคัญ คือ 1. เด็กจะเกิดการเรียนรู้ได้ต้องมีพี่เลี้ยงคอยดูแล 2. ต้องมีการเปิดพื้นที่และโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้ลงมือทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยพี่เลี้ยงทำหน้าที่หนุนเสริมตามที่เด็กและเยาวชนต้องการ และ 3. วางแผนออกแบบกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในการค้นหากลไกการจัดการและกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลหนองขาม

ผลจากการศึกษาดูงานกลุ่มเด็กและเยาวชนตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ควบคู่กับการทบทวนกระบวนการทำงานของสภาเด็กและเยาวชนตำบลหนองขามในช่วงที่ผ่านมา พบว่า กลไกการจัดการและกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 1. กลไกกลางระดับตำบล (เจ้าหน้าที่ อบต.) เป็นทีมที่ดูแลกิจกรรมภาพรวมทั้งตำบล/ระดับหมู่บ้าน และ 2. กลไกการทำงานเด็กและเยาวชนในทุกหมู่บ้าน เป็นกลไกการทำงานเด็กและเยาวชนที่ลงไปทำกิจกรรมร่วมกับเด็กและเยาวชนผ่านการดำเนินโครงการ ต้องมีพี่ทีมกลไกกลาง (ทีม อบต.) เป็นพี่เลี้ยงร่วม อย่างน้อย 1 คน และสร้างทีมพี่เลี้ยงหมู่บ้านร่วมกัน โดยพี่เลี้ยงชุมชนจะเป็นคนในชุมชนทั้งผู้ปกครอง / แกนนำชุมชน ตลอดจนผู้เฒ่าผู้แก่หรือผู้รู้ที่อยู่ในหมู่บ้าน จะทำหน้าที่ในการหนุนเสริมให้เด็กและเยาวชนทำกิจกรรมตามความสนใจ และเชื่อมโยง/ผลักดันการทำงานเด็กและเยาวชนของแต่ละหมู่บ้านเข้าไปสู่เวทีในระดับตำบล และทีมกลไกกลางระดับตำบลจะทำหน้าที่จัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดพื้นที่แลกเปลี่ยนบทเรียน ความรู้และประสบการณ์ในแต่ละหมู่บ้าน และการสรุปทบทเรียนการทำงานร่วมกัน

เมื่อนำกลไกการจัดการและกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างมีส่วนร่วมฯ ทั้ง 2 ด้าน ไปทดลองปฏิบัติการตามแนวทางที่ได้ออกแบบร่วมกันกับสภาเด็กและเยาวชนตำบลหนองขาม จำนวน 83 คน และกลุ่มเด็กในตำบล 63 คน รวมทั้งหมด 6 โครงการ ร่วมกับทีมเจ้าหน้าที่ อบต. 11 คน ผู้ปกครอง 28 คน แกนนำชุมชน 5 คน และครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 12 คน ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning พบว่า

1. เกิดการหนุนเสริมกลไกการจัดการและกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลหนองขาม ทั้งกลไกกลางระดับตำบล กลไกพี่เลี้ยงในระดับหมู่บ้าน และกลไกโครงการเด็กที่ขับเคลื่อนงานในพื้นที่ของเด็กและเยาวชนเพื่อเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ในชุมชน

2. เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในตำบลหนองขาม 6 ด้านหลัก คือ 1) ร่วมเรียนรู้กิจกรรมที่เด็กสนใจ 2) ร่วมเปิดพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนได้ออกแบบกิจกรรมตามสนใจและเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับต้นทุนและทรัพยากรที่มีในชุมชน 3) ร่วมเติมความรู้ เทคนิค และเครื่องมือที่จำเป็นในการทำกิจกรรมให้กับเด็กและเยาวชน 4) ร่วมประสาน สร้างความเข้าใจระหว่างผู้ปกครองและชาวบ้าน 5) ร่วมกระตุ้นและให้กำลังใจเด็กและเยาวชนจัดกิจกรรม และ 6) ร่วมกระตุ้นให้เด็กเก็บข้อมูลและมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งจัดให้มีพื้นที่ในการสรุปทบทเรียนและดึงรูปธรรมในการทำงานของเด็กและเยาวชน เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและสร้างเด็กและเยาวชนที่มีความพร้อมในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

3. เกิดรูปแบบการในการทำกิจกรรมของเด็กและเยาวชนตำบลหนองขาม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นกระตุ้นความสนใจในระยะแรก 2) ขั้นให้ความรู้พื้นฐานในการทำโครงการและการเตรียมความพร้อมที่เด็กและเยาวชนจะต้องลงไปทำงานร่วมกับชุมชน 3) ขั้นแสวงหาความรู้และข้อมูลจากทุกคนในชุมชนผ่านช่องทางต่างๆ 4) ขั้นการลงมือปฏิบัติผ่านการลงมือทำกิจกรรมในโครงการ และ 5) ขั้นสรุปสิ่งที่เรียนรู้โดยพี่เลี้ยงและทีมกลไกตำบลทำหน้าที่ชวนเด็กและเยาวชน สรุปสิ่งที่เรียนรู้จากการทำกิจกรรม ผ่านการตั้งคำถามเพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน

4. ผลลัพธ์และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมของเด็กและเยาวชนตำบลหนองขาม ส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีสำนึกความเป็นพลเมือง รักและใส่ใจในชุมชนและภูมิปัญญาในชุมชนมากยิ่งขึ้น เกิดทักษะชีวิตที่ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในชุมชนได้อย่างมีความสุข มีภาวะผู้นำที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เกิดความคิดสร้างสรรค์ สิ่งใหม่ๆ ภายใต้ภูมิปัญญาและทรัพยากรที่มี

ในท้องถิ่นของตนเอง อันนำไปสู่การมีจิตสาธารณะ เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ พึ่งพาตนเองได้ และดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และเกิดทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

อย่างไรก็ตาม พบว่า จากกระบวนการเรียนรู้ในการดำเนินโครงการพัฒนากลไกการจัดการและกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ครอบคลุมวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ จนได้กลไกการจัดการและกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มีวิจัยจึงไม่ได้ดำเนินงานในระยะที่ 3 และขอปิดโครงการ

คำหลัก : กลไก, การจัดการ, การมีส่วนร่วม